

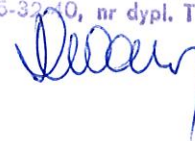
ŚWIEBODZICE
RATUSZ

PORTAL GŁÓWNY
PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Opracowała: mgr Dorota Wandrychowska

2019

KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
mgr Dorota Wandrychowska
51-141 Wrocław, ul. M. Konopnickiej 9d
tel. 325-32-40, nr dypl. T 1457

Załącznik nr.....
do decyzji

Nr..... z dnia.....

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW
we Wrocławiu
DELEGATURA w WAŁBRZYCHU
58-300 Wałbrzych, ul. Zamkowa 3
tel. 74 842-64-18, fax 74 842-66-60

1. KARTA TYTUŁOWA

A. DANE DOTYCZĄCE OBIEKTU:

PORTAL GŁÓWNY

Elewacja frontowa ratusza w Świebodzicach

materiał –piaskowiec

czas powstania ok 1781

stanowi element wystroju elewacji ratusza według projektu
Christiana Valentina Schulze

B. DANE DOTYCZĄCE OPRACOWANIA

-Wykonawca opracowania

konserwator rzeźby i detalu architektonicznego –

mgr Dorota Wandrychowska, Wrocław, ul. M. Konopnickiej 9d

KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
mgr Dorota Wandrychowska
51-141 Wrocław, ul. M. Konopnickiej 9d
tel. 325-32-44, nr dypl. I 1457

Wrocław 2019

2. WSTĘP

2.1. *Przedmiot opracowania*

Przedmiotem niniejszego opracowania jest kamienny portal eksponowany na elewacji frontowej w budynku Ratusza w Świebodzicach

2.2. *Cel i zakres opracowania*

Celem niniejszego opracowania jest opracowanie programu prac konserwatorskich w oparciu o analizę stanu zachowania

2.3. *Podstawa opracowania*

Podstawą niniejszego opracowania są oględziny wykonane in situ

3. OPIS, HISTORIA

Budynek w stylu klasycystycznym został wybudowany według projektu Christiana Valentina Schulze. Wejście ukształtowane półkolistą profilowaną archiwoltą, spływającą na ościeża zwieńczone prostokątnymi profilowanymi głowicami. Całość jest flankowana przez pilastry tynkowe, dźwigające wydatny kamienny architrav niesiony przez trzy symetrycznie rozmieszczone konsole

4. TECHNIKA I TECHNOLOGIA WYKONANIA

Obramowanie wejścia wykonane jest z blokowych ciosów piaskowca układanych i kotwionych w murze. Struktura, tekstura, kolor kamienia są jednorodne, spotyka się przede wszystkim elementy o jasnym kremowym kolorze. Elementy kamienne są mocno zespolone z murem i były wbudowywane sukcesywnie w trakcie murowania otworu

Pomiędzy ciosami występuje wąska fuga. Nad obramowaniem wejścia znajduje się kamienny architrav podtrzymywany przez rzeźbione kamienne konsole

Integralną częścią obramowania portalowego są elementy wykonane z zaprawy – pilastry tynkowe oraz tło pomiędzy nimi a obramowaniem kamiennym.

5. MIEJSCE EKSPOZYCJI

Portal wejściowy usytuowany jest na wysokim parterze, prowadzą do niego schody zewnętrzne oraz szeroki podest.

6. STAN ZACHOWANIA

Kamienne elementy wykazują zróżnicowany stopień stanu zachowania w zależności od miejsca ekspozycji.

Ciosy w dolnych partiach portalu, w wyniku kontaktu z wodą i zasoleniem pochodzącym z akcji zimowych zostały bardziej narażone na degradację i dezintegrację granulární miejscowo zaczęły się osypywać, wypłukiwać. Obserwuje się miejscową dezintegrację struktury, jak i uszkodzenia powierzchni powstałe na skutek uszkodzeń mechanicznych oraz wypłukania i osypywania warstw przypowierzchniowych. Główną przyczyną powstania zniszczeń jest działalność zasolonej wody, oraz dezintegracja krystaliczna. Widoczne są liczne ubytki wynikające zarówno z erozji kamienia, jak i z uszkodzeń mechanicznych. Największe

ubytki powstały w dolnej części , oraz na skutek mechanicznego urazu w partii ościeży

Widoczne są ślady wcześniejszych napraw. Forma uzupełnień jest niestaranna. Uzupełnienia wykonane zaprawą do uzupełniania kamienia różnią się kolorem i teksturą od oryginału, a z uwagi na zasolenie muru, wszystkie uzupełnienia odspajają się obecnie i wypadają z miejsc uzupełnianych. Wokół tych miejsc kamień jest zaplamiony, co sugeruje migrację również soli żelazowych. W partii przyziemia odpada również tynk z tła oraz pilastrów. Zasolenie muru w obrębie wejścia powstało w wyniku sypania soli zimą, jeżeli ta czynność będzie nadal wykonywana, żadne konserwatorskie zabiegi nie przetrwają dłużej w tym miejscu

Elementy chronione przed bezpośrednim wpływem czynników atmosferycznych, osłonięte nie są zbyt mocno zabrudzone - konsole i dolne listwy architrawu. Powierzchnia kamienia w partiach wysuniętych jest ciemna i brudna – obserwuje się ciemne nawarstwienia w postaci zaplamień. Ponadto podczas poprzednich prac konserwatorskich w obrębie portalu stosowano przemaalowanie kamienia po całości, co obecnie jest widoczne, gdyż zabieg ten jest nietrwały i warstwa malarska odspaja się, odsłaniając kamień, Ostateczny efekt z tego powodu nie jest już estetyczny. Kilka założonych uzupełnień na architrawie różni się kolorystycznie.

Materiał w górnych partiach portalu w przeważającej ilości posiada zwarte jednolite uziarnienie i dobre właściwości fizykomechaniczne, nie wykazuje też zasolenia, co jest domeną dolnych partii portalu.

7. WYTYCZNE KONSERWATORSKIE I PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

Założenia konserwatorskie

Stan zachowania obiektu wymaga interwencji konserwatorskiej. Celem przystąpienia do prac jest wykonanie zabiegów, które zniwelują przyczyny niszczenia, zahamują procesy destrukcyjne i przedłużą żywotność obiektu w jego autentycznym, oryginalnym kształcie.

Proponowane postępowanie konserwatorskie

A. Kamień

* zabiegi konserwatorskie zabezpieczające

1. wzmocnienie osłabionych partii przy pomocy preparatu hydrofilnego Steinfestiger OH. Preparat ten wymaga okresu sezonowania, zanim nabierze hydrofilnych właściwości, dlatego też można zoptymalizować proces zapewniając odpowiednią wilgotność (np. poprzez komory z folii). Wzmocnienie struktury kamienia jest niezbędnym zabiegiem hamującym proces dezintegracji obiektu. Preparat utworzy dodatkowy szkielec krzemionkowy wzmacniający kamień mechanicznie nie powodując uszczelnienia powierzchni ani struktury piaskowca. Preparat nakładać powoli mokry na mokrą powierzchnię - na zdeintegrowane partie najlepiej przy pomocy butelek z regulowanym odpływem w celu przesylenia struktury, a nie tylko powierzchni kamienia. Zabiegu nie wolno wykonywać w dzień wilgotny, ani na wilgotny kamień. Zabieg należy prowadzić w optymalnych warunkach, dążąc do maksymalnego przesylenia struktury

***wykonanie doczyszczczenia elementów kamiennych, usunięcie szkodliwych substancji**

- a. Usunąć wtórne uzupełnienia, które nie spełniają wymogów fizykomechanicznych i estetycznych – są zbyt mocne, lub zbyt słabe, odspajają się, ponadto odróżniają się granulacją, fakturą od oryginału. Poprzez delikatne odkucie należy usunąć niewłaściwie wykonane uzupełnienia,
- b. Wykonanie oczyszczenia powierzchni przy zastosowaniu preparatów do czyszczenia kamienia po uprzednim wykonaniu prób skuteczności zabiegu, aby nie naruszyć i nie uszkodzić oryginalnej powierzchni:
 - Alkutex Reinigungspaste firmy Remmers – Doświadczenie przy stosowaniu tego preparatu wykazuje, że pasta ta bardzo dobrze spulchnia nawarstwienia, jednakże może nie pozwolić na usunięcie zabrudzeń smolistych w całości, dlatego też konieczne raczej będzie powtórzenie zabiegu oczyszczania chemicznego przy pomocy
 - preparatu Covexan firmy Coverax oraz Murolin I i II zawierających związki fluoru w nośnikach powierzchniowo czynnych, które zapobiegają wnikaniu kwasów w głąb struktury i utrzymują preparat na powierzchni – w strefie zabrudzeń

Preparaty należy stosować zgodnie z zaleceniami producenta. Do mycia należy używać gorącej pary wodnej, która jest bardzo skuteczna przy spulchnianiu smolistych zwartych nawarstwień

c. Wykonać kilkakrotne odsolenie kamienia

Wykonać zabieg odsalania metodą migracji soli do rozszerzonego środowiska. Nakładać okłady przy pomocy pulpy celulozowej, bentonitu, Zasada odsalania polega na tym, że rozpuszczone sole znajdujące się w strukturze kamienia wskutek swobodnej migracji roztworu przemieszczają się ku powierzchni i przechodzą do okładów, gdzie odparowuje rozpuszczalnik, a sól stopniowo krystalizuje. Należy przestrzegać, aby okład nie wysychał szybciej niż kamień. Szybkość parowania wody z okładu musi być mniejsza od szybkości podciągania kapilarnego roztworu w odsalonym kamieniu. Okładów nie należy wykonywać w dni szczególnie intensywnie słoneczne i wietrzne. Kompres nakładać w sposób, by ściśle przylegał do odsalanej powierzchni i nie tworzył pęcherzy. Mokry okład pozostawić do całkowitego wyschnięcia.

***uzupełnienia** – uzupełnienia należy wykonywać w miejscu głębokich ubytków, nie należy uzupełniać ubytków, płytkich, powierzchniowych wyluszczeń wynikających z powierzchniowej erozji kamienia. Nie należy dążyć do uzyskania efektu całkowitych gładkich powierzchni na obiekcie. Biorąc pod uwagę, że detal ma prawie 200 lat, więc siłą rzeczy uległ on erozji, wyluszczeniom, wyobleniu, w związku z powyższym powierzchnie, linie detalu są nierówne, lekko wypłukane, z wgłębieniami. Na tak płytkich ubytkach uzupełnienia nie będą dobrze zespolone z obiektem i z czasem zaczną się odspajać, co niewątpliwie przyczyni się do pogorszenia estetycznego odbioru obiektu, w miejscach takich należy odstąpić od uzupełnienia

planuje się :

1. Uzupelnienie ubytków w kamieniu przy pomocy indywidualnie dobranego własnościami fizykomechanicznymi uzupelnienia na bazie zapraw konfekcjonowanych firmy Remmers, Keim lub Coverax lub równowaznych zarabianych woda akrylowa z dodatkami pigmentów mineralnych odpowiednich do alkalicznego środowiska; Uzupelnienie sezonować w atmosferze podwyższonej wilgotności w celu zapewnienia optymalnych warunków do wiązania zaprawy.
2. Uzupelnienie fugi w murze przy pomocy zaprawy czystowapiennej z 10 procentowym dodatkiem białego cementu . W skład zaprawy powinny wejść frakcje piasku kwarcowego o różnej granulacji –

Jeżeli kolor piasku niewystarczająco ściemni zaprawę, należy ją lekko podbarwić przy pomocy pasty pigmentowej, by nowa fuga nie była drastycznie biała. Zaprawa powinna być dobrze wymieszana i niezbyt mokra, by nie wyciekła ze spoin. Spoiny przed nałożeniem zaprawy zwilżyć wodą, zaprawę upychać odpowiednimi narzędziami uważając by nie pobrudziła kamienia. Należy zaprawę nakładać tylko w spoinie i nie pozostawiać jej na kamieniu ani cegle.

*** prace wykończeniowe**

1. Doczyszczanie kamienia po fugowaniu

Patynowanie kitów i scalanie kolorystyczne kamienia. Scalenie kolorystyczne jest zabiegiem estetyzującym, niwelującym drastyczne kontrasty elementów dobrze i gorzej oczyszczonych oraz uzupelnień. Nie przewiduje się szkodliwego malowania całości

Wykonać zabieg hydrofobizacji w celu ujednolicenia nasiąkliwości powierzchni oraz ograniczenia zwilżalności elewacji i podatności na działanie rozpuszczające, wypłukujące wody. Preparat należy wprowadzać w strukturę powoli poprzez powolne polewanie powierzchni przy pomocy butelek z regulowanym odpływem w celu przesylenia struktury, a nie tylko powierzchni kamienia. Zabiegu nie wolno wykonywać w temperaturze poniżej 10°C. Nie należy też wykonywać dzień wilgotny, ani na wilgotny kamień. Dlatego ważne jest przestrzeganie, by obiekt był całkowicie suchy po okresie podwyższonej wilgotności w okresie zimowym.

2.ELEMENTY TYNKOWE

1. Skuć zasolony tynk , odpajający się, oraz tynk powyżej zasoleń – prace obejmują jedynie pole wytyczone przez pilastry , dotyczą tynkowych pilastrów i tła gładkiego w tym polu. Odsolić partie muru zasolonego poprzez okład z pulpy, okład pozostawić do wyschnięcia

2. Nałożyć tynk renowacyjny lub też tynk na bazie wapna hydraulicznego Fenix NHL5 .

3. pomalować według kolorystyki ratusza

• **Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej**

opracowała: mgr Dorota Wandrychowska 2019

KONSERWATOR HIST. SZTUKI
mgr Dorota Wandrychowska
51-141 Wrocław, ul. M. Konopnickiej 9d
tel. 325-32-70, nr dypl. T 1457

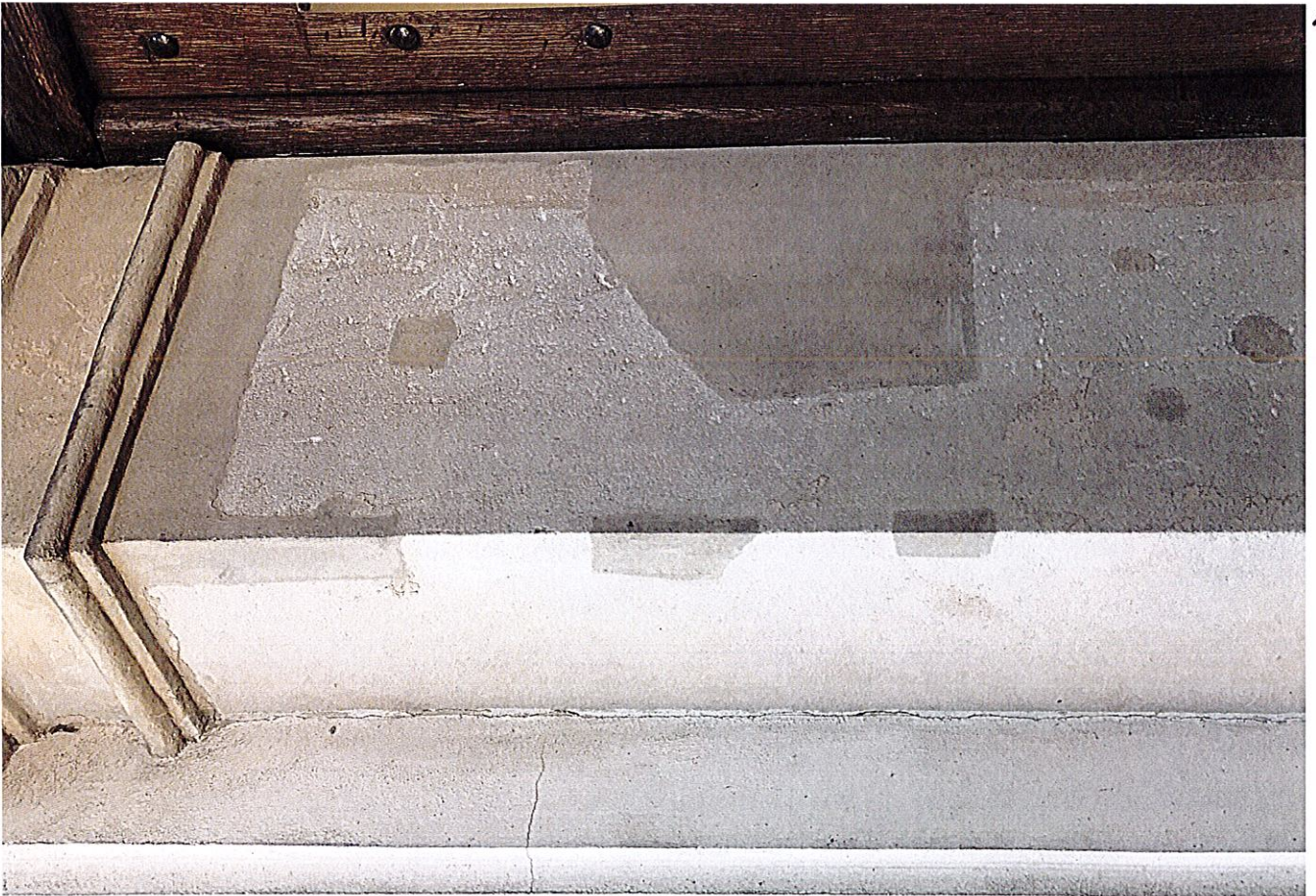
Niniejsze opracowanie podlega ochronie praw autorskich. Kopiowanie, powielanie lub publikowanie w części lub w całości bez zgody autora jest zabronione (Dz.U. Nr24,poz83,art1pkt2 z dnia 23.02.1994)

SPIS FOTOGRAFII

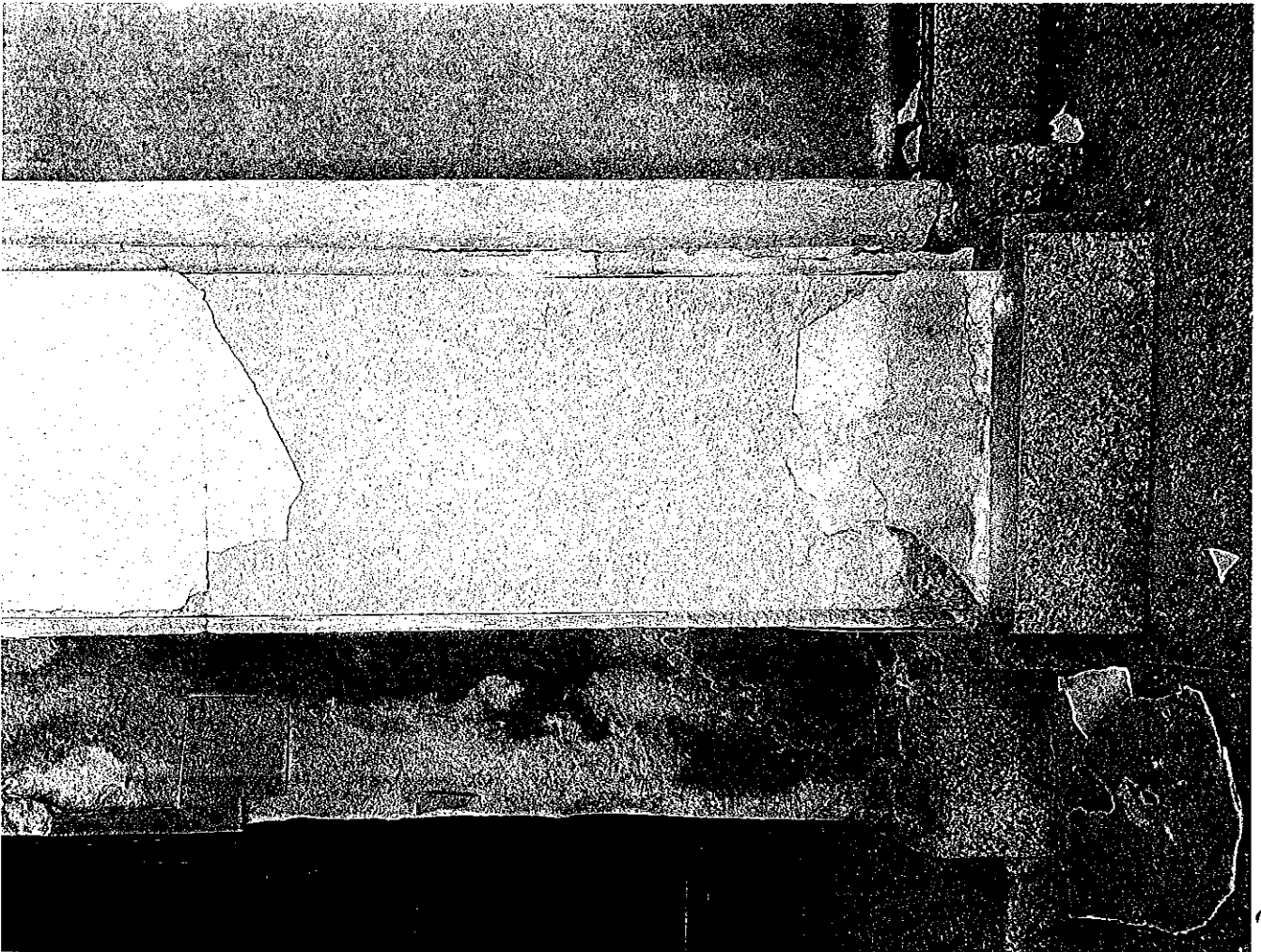
1. Świebodzice ratusz. Portal wejściowy widok ogólny
2. Ościeże prawe portalu -widoczne odspojenia kamienia, odspojenia uzupełnień oraz tynku na pilastrze. Destrukcja wynika z działalności soli rozpuszczalnych w wodzie. (w okresie wiosennym widać było również nalot puszysty o słonym smaku)
3. Ościeże prawe portalu -widoczne odspojenia kamienia, odspojenia uzupełnień oraz tynku na pilastrze. Destrukcja wynika z działalności soli rozpuszczalnych w wodzie. (w okresie wiosennym widać było również nalot puszysty o słonym smaku)
4. Ościeże portalu -widoczne odspojenia kamienia, odspojenia uzupełnień oraz tynku na pilastrze. Destrukcja wynika z działalności soli rozpuszczalnych w wodzie. (w okresie wiosennym widać było również nalot puszysty o słonym smaku)
5. Ościeże portalu -widoczne odspojenia kamienia, odspojenia uzupełnień oraz tynku na pilastrze. Destrukcja wynika z działalności soli rozpuszczalnych w wodzie. (w okresie wiosennym widać było również nalot puszysty o słonym smaku)
6. Ościeże portalu -widoczne odspojenia kamienia, odspojenia uzupełnień oraz tynku na pilastrze. Destrukcja wynika z działalności soli rozpuszczalnych w wodzie. (w okresie wiosennym widać było również nalot puszysty o słonym smaku)
7. Ościeże portalu -widoczne uzupełnienie kamienia, ciemnym cementem na granicy z granitowym cokółem
8. Ościeże portalu -widoczne odspojenia kamienia, odspojenia uzupełnień oraz tynku na pilastrze. Destrukcja wynika z działalności soli rozpuszczalnych w wodzie. (w okresie wiosennym widać było również nalot puszysty o słonym smaku)
9. Ościeże portalu lewe -widoczne odspojenia kamienia, odspojenia uzupełnień oraz tynku na pilastrze. Destrukcja wynika z działalności soli rozpuszczalnych w wodzie. (w okresie wiosennym widać było również nalot puszysty o słonym smaku)
10. Ościeże portalu -widoczna powierzchniowa destrukcja kamienia spowodowana solami rozpuszczalnymi w wodzie

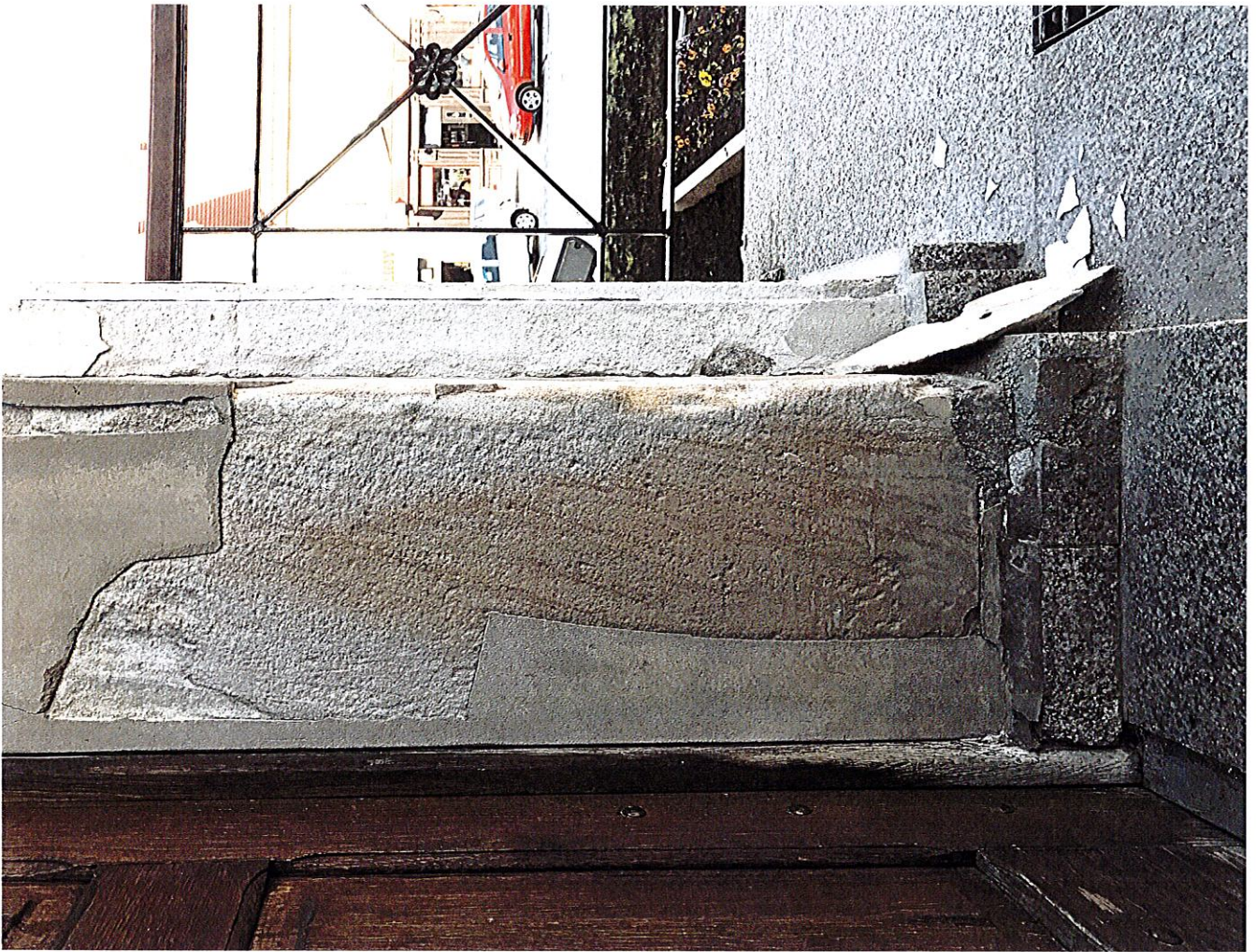

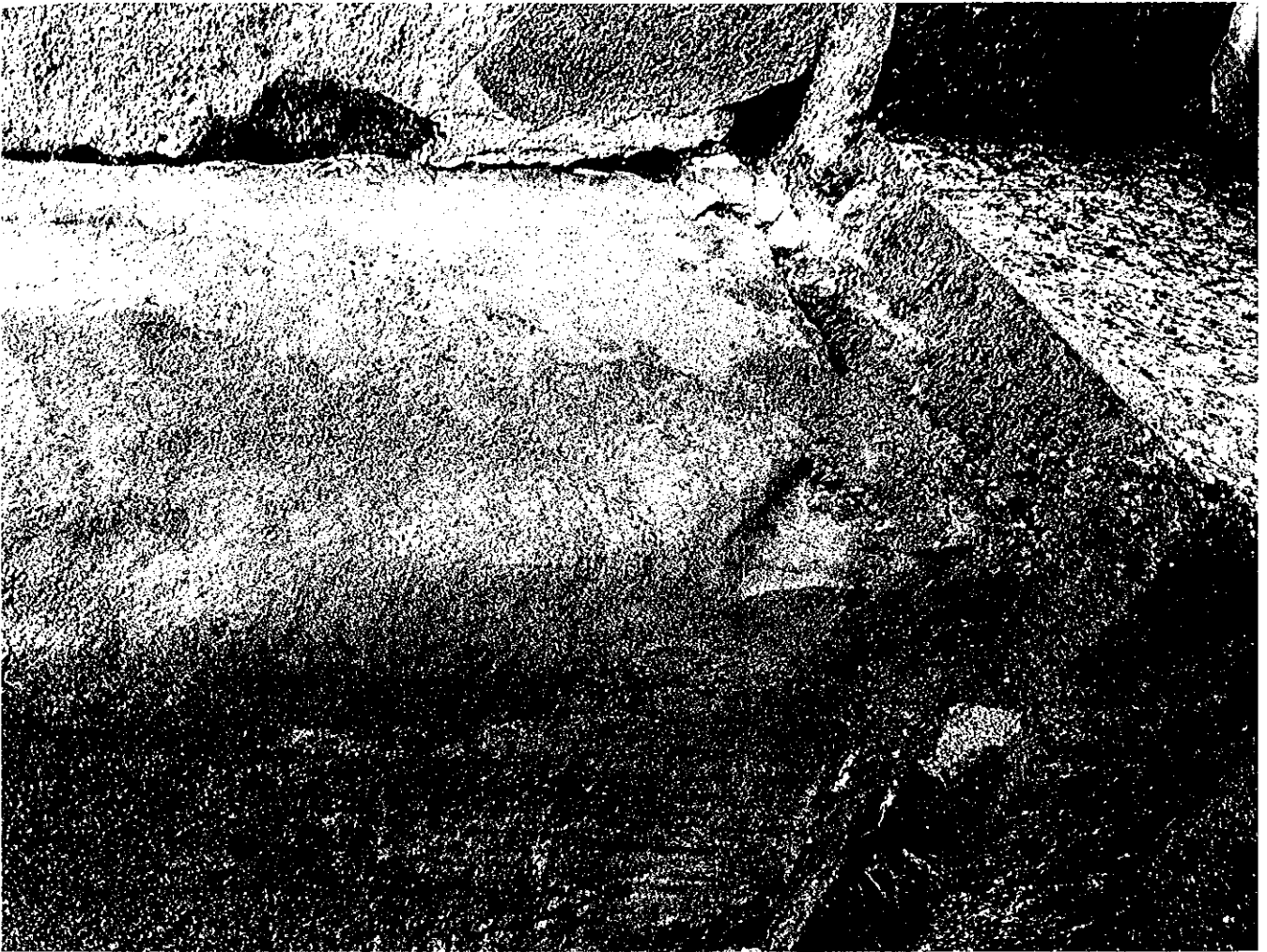
1

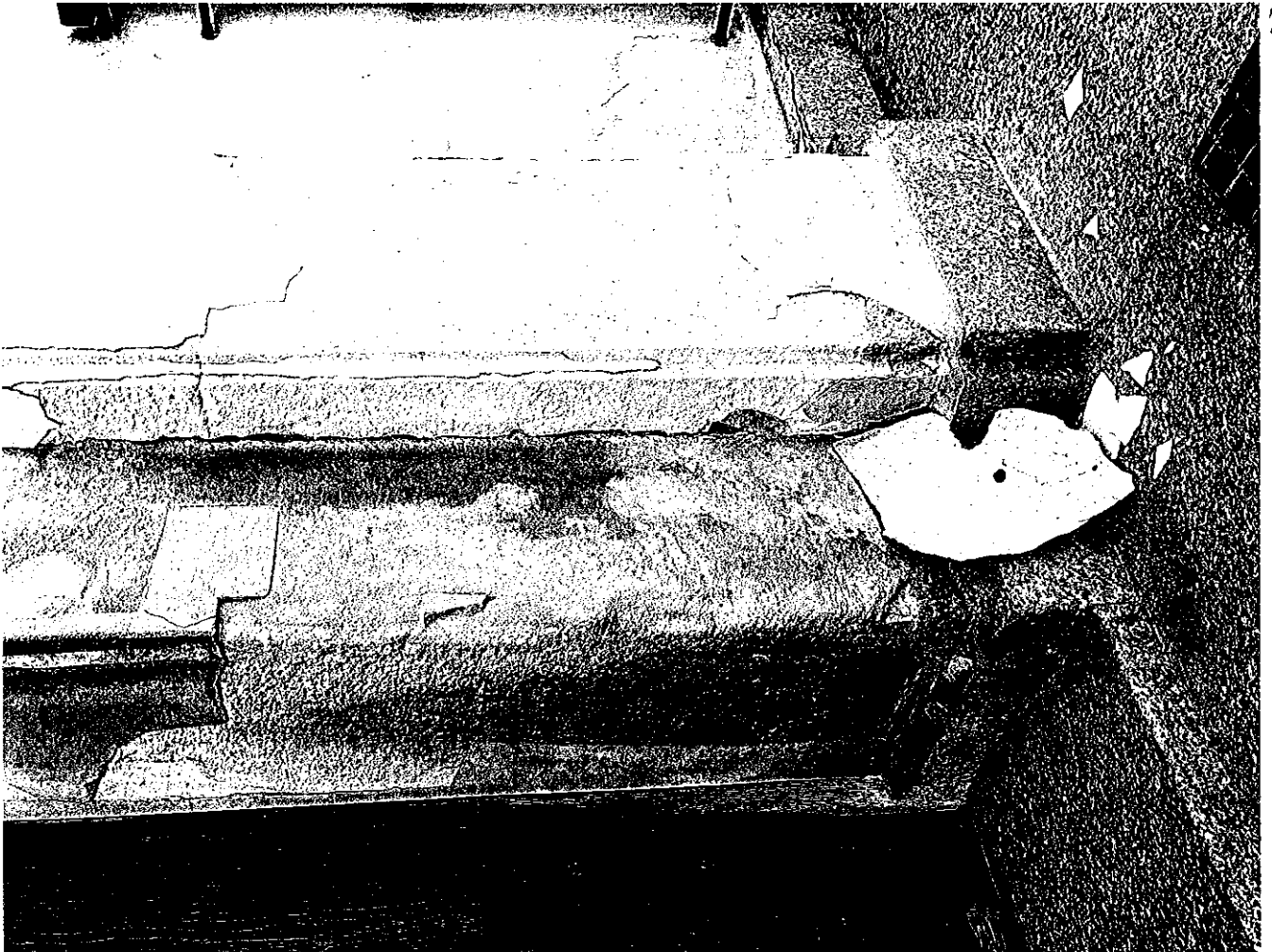
2

#

8

8

10